

διάβολος οὔτε τριβόλος. Θεοὶ καὶ δαίμονες καὶ ἀνθρώποι καὶ τὰ βουνὰ κ' οἱ ποταμοὶ λένε πῶς κείνο τὸ μέρος ἑλληνικὸ πρέπει νὰ μείνῃ. "Ἄν ἡ χτηνώδικη βία τυχὸν λέγῃ ἄλλα, τότε κ' ἡμεῖς—ὁ Βενιζέλος πρῶτος—πρέπει νὰ φίσσουμε ἱποποτισμοὺς καὶ συμμαχίες καὶ νὰ κάνουμε κ' ἡμεῖς ἄλλες σκέψεις. "Ἡ, ἀφοῦ δὲ συμφωνοῦμε στὴ μοιρασιά, ἄς προταθῇ καὶ τοῦτο: Νὰ προσαρτήσῃ ἡ Ἑλλάδα μόνο τὰ ναυαμφοσθήτητα ἑλληνικὰ ἕσα ἔρχονται συνέχεια (ἀπὸ τὴ Βέρροια καὶ κάτω καὶ Χαλκιδική) ἀφίνοντας ὄξω ἀκόμη καὶ τὴ Θεσσαλονίκη, τὸ ἴδιο καὶ ἡ Βουργαρία τὰ ναυαμφοσθήτητα Βουργάρικα (ἀπὸ Μελένικο καὶ ἀπάνου καὶ στὴ Θράκη τίποτα ἢ τὸ πολὺ μιὰ γωνίτσα πάνου ἀπὸ τὴν Ξάνθη ἀνάμεσα Ροδόπη καὶ Ἄρδα, ἔπου, ἂν δὲν κάνω λάθος, θὰ κατοικοῦν Πομάκοι), καὶ ὅλα τὰ ἄλλα τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας (ἂν θέλῃ, ἄς ἔμπῃ κ' ἡ Σερβία στὸ λογαριασμὸ αὐτόνε) ἄς γίνουνη μικρὲς μικρὲς πολιτείες καὶ ἀνεξάρτητες κοινότητες Ἑλληνικὲς καὶ Βουργαρικὲς κάτω ἀπὸ τὴν προστασία τῶν συγγενικῶν κρατῶν τους, καὶ ὅλα μαζί πάλι μὲ τὰ μεγάλα κράτη ἄς κάνουν μίαν Ὁμοσπονδία.

"Ἔτσι τὸ νοιώθουμε. Ἄλλοιῶς, ἂν δηλαδὴ θὰ γίνῃ μοιρασιά, ἡμεῖς δὲν εἶναι δυνατό νὰ φανταστοῦμε ποτὲς ὅτι Ἑλληνας κυβερνήτης—ἀφοῦ οἱ κυβερνήτες οἱ ὑπεύθυνοι θὰ κάμουνε τὴ μοιρασιά—μπορεῖ νὰ δεχτῇ ὡς τελευταῖο σταθμὸ ὑποχώρησης ἄλλο ἀπὸ τὸ Νέστο σύνορο. Τότες ἀντὶ σπονδυλικῆ στήλης θὰ δίνει στὸ Κράτος τοῦ βραχίτη.

16.3.1913

ΛΥΔΟΣ ΠΟΛΑΒΡΟΣ

ΣΤΟΝ ΤΡΙΚΟΥΠΗ

Τοῦ τάφου σου προσκυνητῆς, ἐλάτρευσα τὴ Σκέψη τὴν πλούσια, ποὺ στὰ μάτια σου ἐκλείστηκε βυθειά, κ' ὑψώθη μου ὁ λογισμὸς κ' ἔφτασε νὰ πιστέψῃ πῶς στάθιμες ἢ πρῶτη ἀρχὴ ποὺ τέλος καρτερῶ.

30.3.1913

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΖΙΑΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΜΩΣΑΪΚΑ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Στὸ θάνατο τοῦ Βασιλιᾶ μας

Θλιμμένη ἢ Δόξα, στὴ Χαρά μας
Λέει: — Ἄχ, τὸ γέλι σου ἄς πικράνει
Τὸ δάκρυ!... Πάρε τὸ στεφάνι
Τῆς Νίκης καὶ, στὴ συφορά μας,
Δόσε το ἢ Θλίψη νὰν τὸ βάνει:
Σκοτώσανε τὸ Βασιλιᾶ μας.

Σπέτσες 1913—7—3 ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΡΤΖΩΚΗ

Σ' ὅσους ὁ θάνατος τοῦ Στέφανου Μαρτζώκη ἔδωσε ἀφορμὴ νὰ μιλήσουνε γιὰ τὴν ποίησή του, οἱ περισσότεροι—καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς γνωστοὶ κριτικοὶ—τοῦ πλέξανε τὸ ἐγκώμιο, χαρακτηρίζοντας τὸ ἔργο του ἔξοχο δίχως καμμιά ἐπιφύλαξη. Ὅμως ὅλοι συμφωνοῦσαν πῶς δὲν ἦταν οὔτε τόπος, οὔτε καιρὸς γιὰ νὰ μιλήσουν ἀναλυτικώτερα κάπως ἀπάνω στὸ ἔργο του καὶ νὰ μᾶς δόσουνε χεροπιστὰ τὰ γνωρίσματα τῆς λυρικῆς του μεγαλοσύνης. Πρεσβύτερός μου γνώριμος κάποτε μοῦ ἔλεγε: «Ἐχει ἐπικρατήσῃ πιά νὰ νομίζεται ὁ Μαρτζώκης ποιητῆς ἀπὸ κάποια σκόπιμη παρεξήγησι!» Δὲν ξέρω ἂν οἱ διάφοροι ἐκτιμητὲς τοῦ Μαρτζώκη, καὶ ἀκόμα τώρα ποὺ ὁ τάφος ἔσθουσε τὴ ζωὴ τοῦ Ζακυνθίου τραγουδιστῆ, πῆραν ἀπόφασι νὰ διαλαλήσουν τίς ποιητικὲς ἀρετὲς του, ἴσως ἀπὸ κάποια πρόληψη πρὸς τὴ σκόπιμη παρεξήγησι καὶ τὸ νωπὸ χῶμα τοῦ νεκροῦ, ἴσως καὶ ἀπὸ κριτικὴ ἐλαφρότητα ἢ συγκατάθεσι.

Θαρρῶ πῶς εἶναι καιρὸς νὰ δόσουμε τέλος στὴν παρεξήγησι. Ὅ,τι ἀποφεύγαμε ἴσαμε τώρα μὲ τὴν πρόθεσι νὰ μὴ δόσουμε μιὰν ἀκόμη πίκρα στὴ ζωὴ τοῦ ἀγαθοῦ κ' εὐγενικοῦ ἀνθρώπου, σήμερα ὁ θάνατός του καὶ κάποιο ἄλλο χρέος πρὸς τὴ λογοτεχνικὴ εὐκρίνεια μᾶς ἀναγκάζουν νὰ τὸ πράξουμε. Ἄν ὅσοι βρίσκουνε τὴ μεγάλη σπουδαιότητα τοῦ ἔργου τοῦ Μαρτζώκη ἔπρεπε νὰ μᾶς ἀραδιάσουν χεροπιστὰ τὰ γνωρίσματά της, ἡμεῖς πάλι μὲ σύντομο χαρακτηρισμὸ τοῦ ἔργου του θὰ μπορούσαμε νὰ ἐκφράσουμε τὸ ἀντίθετο. Γιατὶ ἐλόκληρο τὸ ἔργο του διακρίνει τέτοια ἀνιαρὴ μετριότητα, τέτοια μονότονη ἀτονία, ποὺ ὅσο καὶ ἂν ἤθελε κανεὶς νὰ μεταχειριστῇ κάτι σὰ λεπτόλογο ἐξέτασμα ἢ ἀναλυτικὴ μέθοδο, θάναγκαζότανε γλήγωρα νὰ ξεφλήσῃ μὰ γιὰ πάντα δίνοντας σύντομα τὸ λιγέλογο χαρακτηρισμὸ του. Λαίπὸν. Ἡ ποιητικὴ σκέψη τοῦ Μαρτζώκη ὅσες φορὲς φαίνεται: ξεπροβάλλοντας εἶναι πολὺ κοινὴ, πολὺ εὐκαλῆ ἢ τεχντροπία του εἶναι καὶ αὐτὴ ἀπλαστὴ καὶ ἀκαλλιτέχνητη.

Ὁ Μαρτζώκης εἶναι ὁ συντριμμένος καὶ ἀπελπισμένος τῆς ζωῆς, ποὺ ζητεῖ τοῦ κάκου παραδέρνοντας λίγο φῶς, λίγη ἐλπίδα, ποὺ βαδίζει μοιραία πιά πρὸς τὸ θάνατο. Καθὼς ὅλων τῶν ἀδύνατων, ἀποκλειστικὴ ἔκφρασι τοῦ μένει ὁ σιγλόλαος θρήνος καὶ τὸ συγκρατητὸ παράπονο. Ὅμως ὁ Μαρτζώκης δὲν εἶναι ὁ ποιητῆς ποὺ μὲ τὴν ἡδονὴ τῆς τέχνης του ἐξαγοράζει τὴν ἀθλιότητα τῆς ζωῆς του. Ὅσο